

Apotheker i Kjøbenhavn under Christian den 4de, Frederik den 3die.

Apotheket i Højbrostræde var, om ikke det eneste, saa dog det betydeligste i Kjøbenhavn ved Kong Frederik den 2dens Død (1588). Da Ejeren af samme, Peter Vendtzke, døde efter nogle Aars Forløb, fik hans Efterfølger, *Matthis Kalkouff* (eller *Kalkowen*) 17. Maj 1592 et Privilegium¹⁾ ganske enslydende med det, Peter Vendtzke i sin Tid havde faaet (s. foran S. 53). Ligesom denne skulde han aarlig give 10 gamle Dalere i Leje af Gaarden. Den 30te Novbr. 1602 fik han dog Ejendomsbrev for sig selv og sine Arvinger paa Apothekergaarden i Højbrostræde.²⁾ Foruden denne Gaard ejede han 2 Haver (der, hvor nu Rosenborg ligger), som han 1606 solgte til Kongen for 400 Daler, samt en Have udenfor Østerport og „en stor Drikkebod“ ved sit Apothek.³⁾ Ligesom flere andre bekendte Mænd indtraadte „Matthis Kalkoff Apotheker“ 1593 ved den saakaldte „Juledrik“ i det danske Compagni eller Broderskab i Kjøbenhavn.⁴⁾

Den Formodning er ovenfor fremsat, at *Caspar Schön* har haft det andet, af Hans de Hundt oprettede Apothek, og det ligger nær at antage, at han har besiddet det, indtil han afløstes af *Hans Stein* (eller *Steen*). Denne tilligemed den ovennævnte Matthis Kalkouff erhvervede sig — aabenbart for at

¹⁾ Kbhvns Dipl. II, S. 471. ²⁾ Kbhvns Dipl. II, S. 516. ³⁾ Archiv f. Pharm. XX, S. 259. Kbhvns Dipl. I, S. 564. 633. II, S. 556. ⁴⁾ Kbhvns Dipl. VI, S. 49.

værge sig mod Materialisternes Indgreb i deres Næring — følgende Fællesprivilegium:

„Chr. IV o. s. v. G. a. v., at eftersom vi naadigst have betænkt og for raadeligt og godt anset, at her udi vor Kjøbsted Kjøbenhavn, efter denne Dag og paa videre Anordning fra os, skal aleneste holdes tvende velordnede Apotheker og ikke flere, da have vi nu naadigst tilforordnet os elsk. Matthias Kalchowen og Hans Steen at skulle være Apothekere her sammesteds, og enhver af dem bevilget og ubehindret tilladt at maa anrette og holde et fuldt Apothek; dog skulle de være forpligtet alene (efterat det de andre Materialister og Krudtkræmmere skal være forment) til forefaldende Nødtørft og Lejlighed at præparere og holde fal medicamenta, composita, opiata, purgantia og andre saadanne, desligeste de Siruper, conserva, condita, olea, ungvanta et emplastra, som eneste præpareres og henhører in usum medicum, og alle bemeldte Species saa ferske og gode, at de kunne passere, naar de ex facultate medica (som paa visse Tider af Aaret ske skal) blive visiterede. Havendes derhos udi Agt, at de udaf alle Slags kunne have til Rede, som paa et velbestilt Apothek bør at findes, naar dennem noget ex medicis at componere eller præparere bliver befalet og paalagt. Dog skal det hermed ikke være forment Materialister, Krudtkræmmere, Destillatores og andre at destillere og gjøre de Slags destillata, Syruer, conserva et condita udaf Ribs, Kirsebær, Pomerants og andet saadant, som til daglig Spisning og anden gemen Brug henhører, ej heller Badskjæernerne at maa gjøre hvis Plaster og ungvanta, de til deres Haandværk kunne behøve, medens det at være enhver dennem frit fore, dog derhos bemeldte Apothekere uforment sligt at præparere og gjøre, og siden holde fal for dennem, der efter kunde spørge. Skal det ogsaa være forskr. Apothekere frit fore og uhindret tilladt derhos at maa holde alt, hvis de andre Krudtkræmmere her sammesteds føre ex simplicibus, adskillige Slags Banket, Confect, Candiceret og andet saadant. Skulle de maa holde en fri Vinkjælder og der udi at udtappe udi Potter og Amertal adskillige Slags Drik, eftersom tilforn hidindtil haver været brugeligt, dog vores udgangne Forordning om, rhinsk og spansk Vin udi én Kjælder

ikke maa henlægges og udtappes, hermed udi alle Maader uforkrænket. Og efterat vi naadigst kunne betænke og os til Sinføre, at hos bemeldte Apotheker rettelig vedlige at holde, som det sig bør, vil høre stor Bekostning og Besværing, ville vi endnu ydermere naadigst bevilge og tillade, at forskr. tvendtilforordnede Apothekere herefter maa være og blive forskaanede for efterskrevne borgerlige Bestillinger og Besværing, som er at de ikke skulle forordineres og udnævnes til Tingmænd, Rodemestere, Synsmænd, Vurderingsmænd, Kæmnere, Kirkeværgere, de fattiges Forstandere, Nævnsmænd, at kræve Tyrepenge eller andet saadant, paa det Apotheket ikke derover, formedelst deres Fraværelse udi andre Bestillinger, skulde forsømmes. Dog skulde de være Skat, Hold, Vagt og anden borgerlig og Bys Tynge undergivet efter deres Formue lige ved andre Borgere og Indbyggere her samme Steds. Herimod skulde de dog være forpligtede at sælge enhver, hvis han udaf dennem kunde behøve at købe, for et lideligt og billigt Værd. Thi forbyde vi o. s. v. Hafniæ 27. Juni 1609¹⁾.

Som man ser, nævnes her for første Gang, at det medicinske Facultet paa visse Tider af Aaret skulde visitere Apothekerne, ligesom her er nærmere præciseret, for hvilke borgerlige Bestillinger Apothekerne skulde være fri.

Matthis Kalkouff er vistnok død inden 12. Sept. 1620, da det ham og Hans Stein 1609 givne Dobbeltprivilegium uforandret overførtes paa sidstnævnte og *Esaias Fleischer*.²⁾ Om denne skal senere tales. Her skulde vi meddele, hvad vi vide om Hans Stein.

Da Beholdningen af Theriak i hans Apothek tildels var medgaaet under den Pestepidemi, der 1619 havde hjemsøgt Kjøbenhavn, foretog Hans Stein under Kontrol af det medicinske Fakultet og Stadens øvrige Læger den højtidelige Tilberedning af en ny Beholdning. Endnu foreligger Fakultetets udførlige Bevidnelse af, at Compositionen var foregaaet efter alle Kunstens

¹⁾ Kbhvns Dipl. II, S. 551—2. ²⁾ Kbhvns Dipl. II, S. 629—30. M. Kalkouff var i ethvert Tilfælde død før Juni 1621 (Kbhvns Dipl. I, S. 633).

Regler. Denne Attest, der er dateret Kjbhvn. 24. Maj 1620, er et interessant Dokument i vor ældre Pharmacia Historie.¹⁾

Stedet, hvor Steins Apothek laa, findes neppe nogen Steds udtrykkelig angivet. Imidlertid kan det med Grund formodes, at det har ligget i Skindergade. Ifølge Kjøbenhavns Jordebog af 1620 havde „Hans Steen Apotheker“ nemlig 4 ældre Boder og 1 ny Bod i denne Gade.²⁾ Den sidste har maaske været Apotheket. I ethvert Tilfælde er det vist, at den Mand, der maa antages at være bleven Steins Efterfølger, Johannes Woldenberg, havde sit Apothek i Skindergade.³⁾ Uden nærmere Angivelse af Gaden har Peder Resen bevaret os den Notits, at Hans Steins „Hus“ — ventelig Apotheket — var prydet med en latinsk Indskrift, af hvilken Begyndelsen lyder:

Medicinam invenit Apollo, Amplificavit Æsculapius,
Perfecit Hippocrates.

Resten af Indskriften indeholder en kraftig Opfordring til at kaste sine Bekymringer paa Gud.⁴⁾

Efter Steins Død opnaaede hans Arvinger under 15. Decbr. 1629 kongl. Bevilling paa, at „hans Søn maa nogen Tid lang ved en dygtig Apothekergeselle, som af Medicis Hafniensibus skal approberes, holde hans afgangne Faders Apothek vedlige; dog at forskr. Apothekergeselle sig udi alle Maader skal forholde efter den Ordinans, paa Apothekerne gjort er eller bliver.“⁵⁾

Steins Død synes ogsaa at have givet Anledning til følgende kongl. Reskript om, hvorledes der i Almindelighed skulde forholdes, naar en Apotheker i Kjøbenhavn døde, uden at nogen af hans Børn var i Stand til selv at fortsætte Forretningen:

„Christian IV. G. a. v., at vi naadigst have for godt anset, at naar nogen af Apothekerne i vor Kjøbsted Kjøbenhavn ved Døden afgaar, og ikke nogen deres Børn dygtige ere eller bevilges at blive ved Apotheket, skal den, som Apotheker vorder,

¹⁾ Th. Bartholin: Cista medica, Loc. XVI, S. 152 ff. I forskjellige Skrifter henferes denne Attest urigtig til Aaret 1609. ²⁾ Kbhvns Dipl. I, S. 609. ³⁾ Kbhvns Dipl. VI, S. 301. ⁴⁾ Resen: Inscriptiones Hafnienses, p. 269. ⁵⁾ Kbhvns Dipl. III, S. 94.

afhandle deres Arvinger, hvis paa Apoteket findes, saa vidt af Medicis kjendes gode, dygtige Vare, og Apoteket at underholde er fornøden. Givet paa mit Slot Koldinghus den 10de Decemb. Anno 1629.“¹⁾)

Skjønt dette Kongebrev direkte kun angaar Apotekerne i Kjøbenhavn, er det dog sandsynligt, at det i Tiden ogsaa er kommet til at gjælde Provindsapotekerne.

Som det maa antages, har Hans Steins Død ogsaa givet Anledning til de Overvejelser angaaende en bedre Kontrol med Apotekernes Virksomhed, der fandt et afsluttende og normativt Udtryk i den kgl. Forordning af 1ste Novbr. 1629, til hvilken vi i et senere Afsnit af dette Skrift skulle komme tilbage.

Det lader til, at „den dygtige Apotekergesell“, som kom til at styre Apoteket for Steins umyndige Søn, har været der siden ret bekjendte *Johannes Woldenberg* (ell. Hans Waldenberg), og det er sandsynligt, at han ved den unge Steins Død eller Afstaaelse er kommen i selvstændig Besiddelse af Apoteket. Til Støtte for denne Antagelse skal anføres følgende. I Kjøbenhavns Jordebog for 1620 findes et Par saa lydende Poster: „Hans Stein Apoteker giver af tvende Haver, som tilforn have tilhørt Rasmus Islænder og Hans Olufsen, 16 Skilling. End giver Hans Stein af tvende andre Haver, som velb. Henning Gøye ejede, 2 Mrk. 4 Sk.“ Ord til andet den samme Antegnelse findes i Jordebogen af 1633, kun med den Forandring, at „Johannes Woldenberg, Apoteker“, nu nævnes som den, der ydede den fastsatte Afgift til Staden.²⁾ De Boder i Skindergaden, som Hans Stein 1620 havde haft, besad Johannes Woldenberg 1633,³⁾ og i en Skattebog for 1645 findes under Skindergade følgende Antegnelse: „Johannes Voldborg (o: Woldenberg) Apoteker, Jost. Gutbier, Povl Thoermøller (o: thor Mölen), Jacob Søfrin og 2 Tjenestepiger 1½ Daler.“⁴⁾ Her har han altsaa boet, og de tre nævnte (eller dog de to første) Mandspersoner have været hans Svende eller Medhjælpere i Apoteket. Siden 1633, og rimeligvis adskillige Aar før,

¹⁾ Kbhvns Dipl. III, S. 94. ²⁾ Kbhvns Dipl. I, S. 620. VI, S. 226.

³⁾ Se foran S. 78 og Kbhvns Dipl. VI, 216. ⁴⁾ Kbhvns Dipl. VI, S. 301.

var Joh. Woldenberg altsaa Apotheker i Kjøbenhavn,¹⁾ men først 1635 fik han et eget, saa lydende Privilegium:

„Christian IV o. s. v. bevilger, Hans Woldenberg nu her udi vor Kjøbsted Kjøbenhavn at maa anrette og holde et Apothek, og nyde og have Benaadningen, Bevillingen og Friheden i alle Maader, eftersom hans Formænd, Apothekere her sammesteds, før hannem nydt og haft haver; derimod skal han være forpligtet altid at holde tilstede og udi Forraad have gode friske og ustraffelige Medicamenter og andre Varer, som hos et færdigt og velforordnet Apothek bør at findes, og det at sælge og afhænde til hvem, det behøver, for billig og lidelig Værd, efter den Taxt, som efter vores naadigst Forordning gjort er eller bliver, saa og, udi hvis han til Patienter skal componere og forfærdige, lade sig finde flittig og ufortrøden. Og paa det alting kan have des bedre Skik, skal han være forpligtet til altid at holde fromme og dygtige Apothekersvende udi samme Apothek, og sig selv udi alle Maader forholde og anstille, som en god og forfaren Apotheker egner og bør, saa ingen sig over hannem eller hans Apothek med Billighed kan have at beklage, saafremt han denne vores naadigste Bevilling ikke vil have forbrudt; dog ville vi, at forskrevne Hans Woldenberg tilforn sin Ed skal aflægge. Hafniæ den 11te Sept. 1635.“²⁾

Det er, saa vidt vides, første Gang, der i et Privilegium for en kjøbenhavnsk Apotheker udtrykkelig henvises til en Apothekertaxt og en Apothekered. Men det siges ikke bestemt, om Woldenberg har oprettet et nyt Apothek eller overtaget et, der allerede havde bestaaet i længere Tid. For det første taler den Omstændighed, at han fik Bevilling paa, at „anrette“ et Apothek; for det andet derimod Henvisningen til hans „Formænd“ i Apothekervirksomheden. Som tidligere er udviklet, staa vi i den Formening, at Woldenberg har overtaget det af Stein oprettede Apothek. Nogen Begynder i Faget har han i ethvert Tilfælde neppe været, da vi se Kjøbenhavns mest ansete Læger (Dr. Thomas Fincke, Dr. Ole Worm og Dr. Joachim Scheel) 3. Oktb. 1636 samles i hans Hus for at anstille Experi-

¹⁾ Jvfr. Petersen: Kjøge Byes Hist., S. 99. ²⁾ Kbhvns Dipl. III, S. 150—1.

menter, hvorvidt det saakaldte Enhjørningshorn (Narhvalstand) kunde, som det antoges, virke som Modgift.¹⁾ At Woldenberg senere har hørt til Hovedstadens ansete Borgere, ses deraf, at han 1648 var blandt de Mænd, der udvalgte delegerede til Kongevalget og senere til Kongehyldingen ligesom 1650 til Thronfølgervalget.²⁾ Ligeledes maa det antages, at han i Tiden er bleven en velstaaende Mand, da han 1644 købte 8 Boder og en Have i Teglgaardsstræde for den i hin Tid ikke ubetydelige Sum af 1024 Courantdaler.³⁾ Efter 1650 have vi ikke fundet ham nævnet.

Inden vi gaa videre i Omtalen af Apotekerne i Kjøbenhavn, maa vi først nævne nogle Mænd, der tjente som *Hofapothekere* i Christian IV's Tid.

Som tidligere er omtalt, indtog *Caspar Castorph* denne Stilling ved Frederik II's Død, og han forblev i den endnu i en rum Tid derefter. 1592 indtraadte han som „Laugsbroder i det Danske Kompagni“ i Kjøbenhavn.⁴⁾ Den 29. Sept. 1605 oppebar han sidste Gang sin Løn af Rentekammeret.⁵⁾ Han levede dog endnu et Par Aar derefter, og døde i Fredriksborg 11. August 1607 i sit 59. Aar. Hans Lig jordedes i Slingerup Kirke, hvor hans Enke, Ane Hansdatter, lod lægge en Ligsten over ham med en latinsk Indskrift, hvori det bl. a. hedder, at han havde været „Pharmacopola“ i 29 Aar.⁶⁾

Castorphs Efterfølger var *Henrik Weber*, der oppebar Løn som Hofapoteker fra 29. September 1605 til samme Dato 1609, og siden atter fra 12. Febr. 1614 til sin Død 31. Marts 1637. I en Fortegnelse fra 1623 over Personer i Kongens Tjeneste, der tillige drev borgerlig Næring og maatte betale Skat deraf til Byen, nævnes Henrik Weber, Apoteker, som „holder Kjælder med Øl, Vin og Mjød“.⁷⁾ Da denne Mand saaledes for en Del var slaaet ind paa borgerlig Næringsdrift, var der, som det følgende vil vise, andre, der samtidig virkede i Kaldet som Hofapoteker, uden at Forholdet mellem dem nærmere kan oplyses.

¹⁾ Bartholin: Cista medica, Loc. XXXVII, p. 393. ²⁾ Kbhvns Dipl. I, S. 663. 667. IV, S. 790. ³⁾ Kbhvns Dipl. II, S. 802. ⁴⁾ Kbhvns Dipl. VI, S. 49. ⁵⁾ Grundtvig: Meddel. fra Rentekammerarchiv. 18⁷², S. 192. ⁶⁾ Marmora Danica II, S. 303—4. ⁷⁾ Grundtvig: anf. St. Kbhvns Dipl. V, S. 62.

Hertil har maaske bidraget, at Christian IV lod indrette Arbejdsrum for Apothekere baade ved det nyopførte Rosenborg Slot og ved Kjøbenhavns Slot. Dr. Burman Becker, der saa flittig har syslet med Pharmaciens Historie, har fundet følgende herhen hørende Notitser: I Juli 1609 omtales blandt Bygninger, der opførtes i Rosenborg Have, „et Hus, hvori Apothekeren skal have sin Bolig;“ i Decbr. s. A. omtales det Hus, hvori Destillereren skal have sine Værelser. Blandt Kongens Regnskaber anføres 22. December 1617: „Hans Wegener 18 Vindueskarme etc. til Berider-Destillerer- og Apotheker-Huset i Rosenborg Lysthave“. ¹⁾ — Hvad Kjøbenhavns Slot angaar, da beretter J. L. Wolf 1654, at der mellem Riddersalen og Porten var et stort grundmuret Hus, der tidligere havde haft anden Anvendelse, men „nu er kgl. Maj.s Apothek.“ ²⁾ — Statsregnskaberne vise, at *Galenus Vortmeyer* fra 24. Juni 1609 oppebar Løn som Hofapotheker. Hans Bestalling som saadan er udfærdiget 12. Sept. s. A. Men han døde allerede 1611. ³⁾

Efter dennes Død hengik der et Par Aar, fra hvilke vi ikke med Vished kjende Navnet paa nogen Hofapotheker, med mindre Esaias Fleischer, der 1613 nævnes som Apotheker, da han blev optaget i „Danske Compagni“, ⁴⁾ kan have fungeret som saadan, skjønt han ikke ses [at have oppebaaret Løn af Kongen paa denne Tid. Som ovenfor er bemærket, indtraadte Henrik Weber 1614 atter i Funktion som Hofapotheker. Men fra April 1618 fik han en Kollega, *Peter Gagelman* eller *Gaukelman*, der, efter i et Aar at have været paa Prøve, fik følgende Bestalling:

„Christian IV o. s. v. G. a. v., at vi have antaget og bestillet denne Brevviser, Peiter Gawkelmand, herefter at skal lade sig bruge for en Hofapotheker, og udi samme sin Bestilling og Kunst lade sig finde villig og flittig, og ellers udi alle Maader at være os og vore Riger og Lande huld og tro, vort Gavn og Bedste udi alle Maader vide at ramme, vor Skade og Fordærv af sin yderste Formue og Forstand hindre og afvende, og skal

¹⁾ Archiv for Pharmaci XX, S. 255. ²⁾ Wolf: *Enconion Regni Daniæ*, S. 147. ³⁾ Grundtvig: *Meddel. fra Rentekammerarchivet 1872*, S. 193. ⁴⁾ Kbhvns Dipl. VI, S. 54.

han være forpligtet altid med hans Apothek at efterfølge vort Hof, med mindre han vores naadigste Befaling bekommer, sig paa andre Steder at skulle forholde. Skal han og være forpligtet, alt hvis Medicin og andet, som hans Haandværk vedkommer og hannem bliver befalet at præparere og færdiggjøre, med allerstørste Flid og Omsorg at tilberede, saa at ingen formedelst hans Uflittighed skulde komme for kort, og ellers sig udi alle Maader som en tro og oprigtig Apoteker forholde. For saadan hans underdanige Opvartning og Tjeneste haver vi naadigst bevilget at ville lade give ham aarlig 60 Rigsdaler og tvende sædvanlige Hofklædninger, saa og Kostpenge maanedlig paa sig selv og en Dreng, og skal samme hans Bestilling saa og Besoldning begynde og angaa fra Paaske 1618, og siden Aar for Aar forfølges, saa længe vi er tilsinds hannem udi samme vor Tjeneste og Bestilling at beholde o. s. v. Hafniæ 5. April Anno 1619.¹⁾

Peter Gagelman blev, som det synes, strax sat i Virksomhed med at destillere og laborere i det dertil med Flid indrettede Lokale i Rosenborg Have, om hvilket følgende Notitser ere bevarede. 1618 Maj: „Simon Simonsen opmuret en Destilleerovn hos (for?) Peter Gagelman i Lysthaven.“ S. A. 28. August: „betalt Lorents Steenwinckel 32 Rdl. for 2 Mortere, den ene af Tufsten, den anden af Marmor, til Brug for Peter Gagelman i Lysthaven.“ S. A. „betalt Hans Wegener for et stort Skab med 72 Skuffe-Læddiker udi Apotekerens Lossement, 38 Rdl.“ S. A. „betalt Peiter de Mayer for et stort Skab med 72 Læddiker og 2 store Døre, han med eget Guld og Farve har stafferet udi Hs. Maj.s Lysthave, som Peter Gagelman, Apoteker, haver at bruge til kgl. Maj.s Behov, 33 Rdl.“²⁾ — At Apotekeren har haft sin Bolig i Haven, fremgaar formentlig af Christian IV's Bestalling for Opsynsmanden ved samme (1623), hvori det bl. a. hedder: „Urtegaardsmanden, Apoteker eller Destillerer skal han ikke tilstede nogen Lav eller Samkvem at holde i deres Lossement, eller nogen om Nattetide at herbergere.“³⁾

¹⁾ Kbhvns Dipl. II, S. 611—12. ²⁾ Archiv for Pharmaci XX, S. 255—56.
³⁾ Bricka og Fridericia: Chr. IV.s egenhændige Breve I, S. 323.

Imidlertid synes Apothekeren ogsaa at have haft Bolig andensteds, thi i en Fortegnelse fra 1620 over Personer, der vare fritagne for „Vagt og Tyngte at holde med Borgerskabet“, nævnes „Peter Gagelman, Apotheker, som tapper Vin og Øl“. ¹⁾ Udtapningen af disse Varer kan efter den Tids Forhold vel neppe antages at være foregaaet i Kongens Lysthave.

Forøvrigt vide vi om ham, at han 1622 indtraadte som „Laugsbroder“ i Danske Compagni. I Aarene 1627—30, i hvilket Tidsrum *Claus Ihns* fungerede som Hofapotheker, maa Gagelman have været fjærnet fra Bestillingen; men da Ihns døde 21. Sept. 1630, havde man atter Brug for Gagelman, der den 22. Decb. s. A. fik en ny Bestilling som Hofapotheker, ganske ligelydende med den tidligere anførte, kun med udtrykkelig Fastsættelse af, at han skulde have 9 Rdl. i Kostpenge maanedlig. Han forblev i Stillingen til Novbr. 1633, da han fratraadte. ²⁾ Siden levede han som Privatmand — han havde 1632 kjøbt et Hus i Højbrostræde og ejede et større Areal med 16 Boder, Have og „Havehus“ i den nuværende Bredgade, der da laa udenfor Byen. Formodentlig har han som tidligere „tappet Øl og Vin“, da det af en Mandtalsliste ses, at han holdt 3 Piger og 2 Karle. 1635 fik Byfogden i Kjøbenhavn kgl. Befaling om „at tilholde Peder Gagelman, at han betaler den Svend, han havde hos sig, mens han stod for Apotkeket, efterdi han Pengene paa Regnskabet haver paa samme Svend annammet“. Han levede endnu 1645. ³⁾

Gagelmans Efterfølger som Hofapotheker var den tidligere nævnte *Esaias Fleischer*, vistnok den mest ansete Apotheker her til Lands i det 17de Aarhundrede. Han var født c. 1586 i Schlesien. Her i Landet forekommer han, saa vidt vides, første Gang 1613, da han som Apotheker blev Medlem af det „Danske Compagni“. Om han da maaske har fungeret som Hofapotheker, maa staa hen som en Formodning, der dog ikke kan støttes uden ved den Omstændighed, at der paa den Tid ikke kjendes nogen anden, der har indtaget Pladsen. Den 2den

¹⁾ Kbhvns. Dipl. IV, S. 772. ²⁾ Kbhvns. Dipl. 111, S. 99—100. VI, S. 56. Grundtvig: Medd. f. Rentekammerarch. 1872, S. 193. ³⁾ Kbhvns. Dipl. I S. 488, Not. 12. og S. 638. V, S. 168. 788. VI, S. 211. 220. 247. 329.

April 1619 fik han kgl. Privilegium paa at oprette et Apothek i Bergen, og ved et kgl. Rescript af 12te Novb. s. A. til Lensmanden sammesteds tilsikredes der ham Eneret til Forhandling af Medicinalvarer i den nævnte By;¹⁾ men da der aabnede sig Udsigt for ham til at faa et Apothek i Kjøbenhavn, foretrak han dette. Det er allerede omtalt, at under 12. September 1620 fornyedes det Kalkouff og Stein 1609 skjænkede Dobbeltprivilegium for Stein og Fleischer. Det ligger da nær at antage, at sidstnævnte er indtraadt i Kalkouffs Plads, skjønt det er vitterligt, at i det mindste paa et senere Tidspunkt laa hans Apothek ikke i Højbrostræde, men paa Hjørnet af Amagertorv og Hyskenstræde, paa den Plads, som „Løveapotheket“ nu indtager. Den Omstændighed, at Aarstallet 1637, med Esaias Fleischers og hans Hustrus Navnemærke samt nogle Vers (paa Tydsk) at Psal. XXVIII fandtes anbragte over Indgangen til det sidst nævnte Apothek, kan tyde paa, at Flytningen er foregaaet i det nævnte Aar. Bygningen paa Amagertorv havde tidligere været benyttet som kongeligt Tøjhus. I en meget ældre Tid havde den været Compagnihus for de tyske Kjøbmænd i Kjøbenhavn.

Fra Novbr. 1633 oppebar Fleischer Løn som Hofapotheker. At det dog ikke har været Meningen, at han skulde opgive sit faste Officin i Kjøbenhavn for at følge Kongen og Hoffet, ses deraf, at der samtidig lønnedes en vis *Jacob Martini* som „Kongens Reisige Apotheker“.²⁾ Men maaske har denne ikke kunnet gjøre Fyldest, eller der har været andet i Vejen. Nok er det, at denne Rejseapotheker snart forsvinder, og under 6te Januar 1636 fik Esaias Fleischer en kgl. Bestalling som Hofapotheker, der i meget stemmer med Gagelmans tidligere anførte Bestalling, men hvori han bl. a. forpligtedes til at holde „en god Apothekergeselle, som hans Kunst forstaar og er beediget“, der kunde følge Kongen paa Rejser og i Vinterkvarter; dog skulde han selv være pligtig at følge, naar det begjæredes af ham. Hvert Halvaar skulde han gjøre Rede og Regnskab

¹⁾ Norske Rigsregistranter V, S. 20. 48. ²⁾ Resen: Inscript. Hafn., p. 277—8. ³⁾ Grundtvig: Meddel. fra Rentekammerarchivet 1872, S. 193.

paa Rentekammeret „for hvis Speceri og Medicin, eller hvad det nævnes kan, som han til sig annammet haver og igjen udgivet. Og skal han selv ingen Kjøb med nogen maa slutte, medens det skal vore Rentemestre gjøre; han skal og alt, hvis som til vores Behov bliver forskrevet og ellers indkjøbt, paa sær Steder, som hannem skal indrømmes eller er indrømmet, udi Forvaring under hans egen Laas og Lukkelse henlægge, og ikke lade det komme udi hans Hus iblandt hans“. Der tillagdes ham en aarlig Løn af 300 Rdl., der var langt mere, end tidligere Hofapothekere havde faaet, samt 2 Hofklædninger og 12 Rdl. „i Kostpenge maanedlig paa sig selv, en Svend og en Dreng“. Denne Besoldning skulde regnes fra den 8de Novb. 1633.¹⁾ — Den af Fleischers Svende, som fik det Hverv, at følge Kongen paa Rejser, var *Daniel Calow* 1637—9,²⁾ om hvem Oplysninger senere skulle meddeles, da han derefter blev Apotheker i Aalborg.

Fleischers dobbelte Stilling som Hofapotheker og Indehaver af et fast Officin i Byen varede dog ikke længer end til Maj 1639, da han traadte tilbage fra Hof tjenesten. Den Forbindelse, hvori han i disse Aar var kommet med Christian IV, har dog vistnok været betydningsfuld for ham, da det var, medens han var Hofapotheker, at Kongen overlod ham det gamle Tøjhus til deri at indrette sit Officin; tillige fik han den fordelagtige Leverance af Medicinalvarer til Børnehuset, som han atter (1638) mistede, da Anstaltens Læge, den kgl. Botanicus, Dr. Otto Sperling, paatog sig at levere den for det halve. Herom har sidstnævnte i sin Selvbiografi³⁾ meddelt følgende:

„Ved denne Tid havde Apothekeren Esaias Fleischer indgivet sin Regning og Fordring for Børnehuset i Renteriet, og da den af Rentemestrene blev overgivet Hr. Statholderen (Corfits Ulfeld) til Underskrift, saa han den igjennem og lod sig give de to foregaaende Aars Regninger paa Apothekerens Leverancer til Børnehuset, og fandt han, at de beløb sig mesten

¹⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 156—7. ²⁾ A. H. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg S. 104. — I Archiv f. Pharm. XX, 257 henføres Calows Virksomhed som Rejseapotheker urigtig til 1647. ³⁾ Birket Smiths Udgave, S. 91.

for hvert Aar til omtrent 2000¹⁾ eller 2500 Rdl., hvilket tyktes ham at være en stor Sum. Kom derved til at tænke paa, hvorledes han kunde gjøre en Forandring deri til Kongens Fordel, og spurgte mig, hvad jeg vel mente, at Drengene i Børnehuset kostede Kongen aarligen alene i Medicamenter. Jeg svarede dertil, at jeg mente, det kunde vel løbe op til en 1000 Rdl. Han svarede: „til en Gang saa meget og derover“. Jeg undrede derpaa, thi jeg vidste vel, hvad for Medicamenter jeg forordnede. Da spurgte han mig: „Efterdi I skatterer Medicamenterne til 1000 Rdl., vilde I saa selv levere dem til den Pris?“ Jeg svarede, at dersom Drengenes Antal ikke blev større, end det for Tiden var, turde jeg vel driste mig til at gjøre det og vilde endda faa noget tilovers for min Møje. Dette tog han ad Notam og ved en Lejlighed, da Kongen talte med ham om Bekostningerne ved Børnehuset, sagde han, at Medicamenterne alene beløb sig til 2000 og 2500 Rdl. om Aaret; men dersom det behagede Kongen, vilde han søge at overtale Husets Medicus til i Fremtiden at levere Medicamenterne. Altsaa bragte Statholderen det paa Tale med mig, om jeg vilde paatage mig Leveringen af disse Medicamenter for 1000 Rdl. Jeg svarede: ja, dersom det maa tilstedes mig at rejse til Holland for selv at indkjøbe de nødvendige Species. Han refererede det altsammen for Kongen, og var Kongen vel tilfreds, og blev der gjort mig en særdeles Bestalling for den Sags Skyld.²⁾ Derpaa rejste jeg til Amsterdam og indkjøbte de nødvendige Specerier og gjorde fornemlig Bekjendtskab med to Droguister, som siden hvert Aar sendte mig, hvad jeg havde nødig.“

Det er jo ret sandsynligt, at Fleischer ikke har syntes om, at Sperling, hvem han tidligere havde vist megen Opmærksomhed,³⁾ saaledes gik ham ind i Næringen. Men forøvrigt gav hans Apothek paa Amagertorv saa godt et Overskud, at han efterhaanden blev en meget velstaaende Mand, der foruden Apothekergaarden, der var en af Byens anseeligste Bygninger,

¹⁾ I Haandskriftet staar 3000, der maa være en Fejlskrift. ²⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 185. ³⁾ Sperlings Selvbiografi, udg. af Birket Smith, S. 80.

havde forskjellige andre Ejendomme, som han lejede ud, og Haver udenfor Byen.¹⁾ I hans Apothek arbejdede 5—6 Svende, og hans Husstand var stor.²⁾ 1626 havde han skyldt Kongen 300 Rdl.; men 1653 havde Forholdet saaledes forandret sig, at han havde over 10,000 Rdl. til gode for leverede Varer til Hoffets Fornødenhed.³⁾

Under 1ste Febr. 1650 fik Fleischer kgl. Stadfæstelse paa det udstrakte Privilegium, han i sin Tid (12. Sept. 1620) havde faaet, med det Tillæg, at han skulde være fri for Indkvartering i sit Hus. Samtidig tilstodes det ham, at hans Hustru, hvis hun overlevede ham, maatte beholde Apotheket, indtil en af hans Sønner „efter foregaaende tilbørlig Examen af Medicis eragtes udi Apothekerkunst saa skikkelig og dygtig, at han Apotheket kan forvalte og forestaa“. Selvfølgelig skulde Enken, indtil Sønnen kunde overtage Forretningen, sørge for, at Apotheket holdtes forsvarlig vedlige med gode og sunde Varer, samt dygtige og erfarne Svende.⁴⁾ — Om det af Fleischer anlagte Filialapothek i Roskilde skal senere tales. — Hans ovennævnte Hustru, Maren Hansdatter, var en Søster til den bekjendte Borgmester Hans Nansens Hustru. Dette Svogerskab maatte støtte Fleischers sociale Stilling. Vi se da ogsaa, at hans Navn staar forrest blandt de Borgere, som 30. Oktober 1658 under Kjøbenhavns Belejring androg om, at Byen maatte blive en fri Rigsstad og „en fri Rigens Stand“. ⁵⁾ Efter at have oplevet Indførslen af den ny Statsskik, der blev ikke saa lidt forskjellig fra den, Borgerne havde tænkt paa, da de indgav det ovennævnte Andragende, døde Esaias Fleischer den 13de Januar 1663 i sit 77de Aar. Bircherod betegner ham i sine Dagbøger som „en af Gravitet og store Midler anseelig Mand“.

¹⁾ Kbhvns. Dipl. I 611. 735. II 839. III 316—7. VI 211. 333. Jvfr. Arch. for Pharm. XX, S. 260. ²⁾ Kbhvns. Dipl. VI, 245. Svendenes Navne 1645 (Henrick Berners, Petter Jerendorff, Henrick Krudtzfeldt, Nicolaus Scharffenberg, Bendix Kampen, Maties Hansen) tyde paa, at de næsten alle vare Udlændinge. ³⁾ Kbhvns. Dipl. V, 93. Archiv for Pharmaci XX, S. 257. ⁴⁾ Kbhvns. Dipl. III, 319—22. ⁵⁾ Kbhvns. Dipl. I. 699 ff. Andre Vidnesbyrd om Fleischers ansete borgerlige Stilling smst. I, 663. 697. 705. IV, 790.

Sønnen Gregorius Fleischer blev hans Efterfølger, med kongl. Privilegium af 16de Jan. 1665.

Da Esaias Fleischer 1639 fratraadte Pladsen som Hofapotheker, afløstes han af *Samuel Mejer*, en Præstesøn fra Husum og Broder til den bekjendte Mathematiker og Kaarttegner, Johannes Mejer. Han var født 1609 og var maaske tidlig kommen til Kjøbenhavn, hvor hans Farbroder, Mag. Bernt Mejer, var Præst ved Petri tyske Kirke, og hvor hans Broder Werner døde som pharmaceutisk Medhjælper ved et af Apothekerne, medens en ældre Broder, Albert Mejer, blev Professor i Sorø.¹⁾ — Samuel Mejers Bestalling som Hofapotheker er dateret 18de Juni 1639 og er idet væsentlige ligelydende med Es. Fleischers. Dog er det at mærke, at medens sidstnævnte, naar Kongen ikke udtrykkelig forlangte hans Nærværelse, kunde lade sig repræsentere af en dygtig Svend, saa var denne Bestemmelse udeladt i Mejers Bestalling, ligesom Lønnen (der begyndte fra 14. Maj 1639) var noget mindre.²⁾ Senere blev han tillige Feltapotheker, og endelig fik han den 29. Maj 1644 kongl. Privilegium paa at oprette det 3die faste Apothek i Kjøbenhavn. Tilladelsen motiveres ved, at Staden var tiltaget saa meget, at der kunde trænges til et nyt Apothek ved Siden af de to bestaaende.³⁾ Stillingen som Hofapotheker beholdt han dog fremdeles, som det bl. a. fremgaar af Dr. O. Worms Breve til Dr. Otto Sperling, hvoraf man ser, at Samuel Mejer i Febr. 1648 var paa Frederiksborg og beredte Lægemedler til Christian IV under dennes sidste Sygdom.⁴⁾ Under Frederik III vedblev Mejer at være Hofapotheker, og 23. Maj 1650 gav Kongen ham Skjøde paa „vor og Kronens Huse og fri Ejendomme i Kjøbenhavn, kaldet Tugthuset“, et stort Komplex af Bygninger, der strakte sig omtrent fra den nuværende Walkendorffsgade og indtil Løvstræde.⁵⁾ Kjøbesum-

¹⁾ Hist. Tidsskrift 6 R. I. 242—3. ²⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 201—2.
³⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 249—50. Dette Privilegium er for øvrigt i det væsentlige ligelydende med det ovf. S. 75 f. meddelte Privilegium af 27. Juni 1609 og det af 12. Sept. 1620. Under 7. Febr. 1650 stadfæstedes Privilegiet af Kong Fred. III (Kbhvns. Dipl. III, 322—3). ⁴⁾ Wormii Epistolæ, p. 392. ⁵⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 325—7.

men, der var 16,000 Rdl. for Grund og Bygninger og 1000 Rdl. for Boskab, blev afskrevet paa hans Tilgodehavende hos Kongen.¹⁾ Dette maa altsaa have været meget stort — et Vidnesbyrd om, at han ikke blot har haft Leverancer til Hoffet af Medicinalvarer, men ogsaa af mange andre Specerier, der anvendtes i Hofholdningen. — Et Kongebrev af 20 Novb. 1650 fritog ham fra at besværes med „al borgerlig og Bys Tyng.“²⁾ Af Mandtalslisten for 1645 ses, at „kongl. Majestæts Apotheker Samuel Mejer“ da boede paa Østergade³⁾. 1650 afkjøbte han Byen nogle Vaaninger, der strakte sig fra Østergade til Nicolaj Kirkestræde.⁴⁾ Af disse Bygninger blev dog en Del, efter at være vurderet, nedreven under Hovedstadens Belejring, for at Stolperne og Bjælkerne deraf kunde anvendes til Pallisader ved Byens Forsvar.⁵⁾ „Borgestuen i det gamle Tugthus“ laante Kongen 16de August 1658 af Samuel Mejer for indtil videre der „at forvare de svenske Fanger.“⁶⁾

Ikke længe efter, at Belejringen var begyndt, døde Mejer den 25de Sept. 1658. Hans Enke, Magdalene Friis, fik kort efter hans Død kgl. Bevilling (af 3die Okt. s. A.) paa at maatte fortsætte Forretningen, med Forpligtelse til „at holde ferske, tjenlige og fornøden Vare, saa og gode, dygtige og erfarne Svende.“⁷⁾ En Optegnelse omtrent fra samme Tid viser, at hun havde ikke mindre end 4 Svende, Adam Rosse, Jacob Gottfried Becker (siden Apotheker i Odense), Henrik Brinckmann og Henrik Fahrenholtz, saa alt tyder paa, at Samuel Mejers Forretning har været af betydeligt Omfang.⁸⁾ — En Søn af ham var den bekjendte Diplomat Henning Meyercrone, hvis Enkestiftelse endnu findes i Roskilde.⁹⁾

I Virksomheden som Hofapotheker afløstes Mejer c. 1655 af *Diderik Strube*, der nedenfor skal omtales. Først skulle vi dog berøre, at der i Christian IV.s Tid ved Siden af Hofapothekeren var ansat en Destillerer eller Hofkemiker med Laboratorium i Rosenborghave. I denne Stilling stod i en lang

¹⁾ Kbhvns. Dipl. V, S. 333. ²⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 354. ³⁾ Kbhvns. Dipl. VI, S. 309. ⁴⁾ Kbhvns. Dipl. I, S. 483, Not. ⁵⁾ Kbhvns. Dipl. V, S. 511. ⁶⁾ Kbhvns. Dipl. V, S. 465. ⁷⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 483. ⁸⁾ Archiv f. Pharm. XX, S. 261. ⁹⁾ Dansk biograf. Lex. XI, S. 300 ff.

Aarrække (1609—45) den bekjendte *Dr. Peter Payngk*, om hvem vi dog nøjes med at henvise til Werlauffs Oplysninger i Herholdt og Mansas Samlinger til Medicinalhist., S. 154 fl., og Brickas i Dansk biogr. Lexikon XII, S. 600. Han efterfulgtes af *Niels Jensen Holst*, hvis Bestalling er af 17de Juni 1645,¹⁾ og som betjente Stillingen som „Destillerer“ i den største Del af Fred. III.s Tid.

Som kgl. Rejseapotheker beskikkedes *Herman Müller* 21de Marts 1655 med en aarlig Løn af 100 Rdl. samt 6 Rdl. i Kostpenge maanedlig.²⁾ Men han afløstes allerede Aaret efter af *Johan Adolf Møller*, hvis Bestalling af 9de April 1656 tilstaar ham de samme Vilkaar, mod at „han skal i samme Tjeneste være os, vore Riger og Lande huld og tro, dessen Gavn og Bedste af yderste Magt og Formue fordre og fremme, Skade og Fordærv derimod hindre og afværge, og sig ellers i alle Maader rette og forholde, som en ærlig Rejseapotheker egner og vel anstaar.“³⁾ Han nævnes under Kjøbenhavns Belejring i „Rullen over de Personer, som i denne farlige Tid skulle være til Tjeneste under Hofkompagniet.“⁴⁾ 1659 blev han Apotheker i Kolding (s. ndf.). Senere indtog *Bendix Campen*, der havde arbejdet i Esaias Fleischers Officin, Pladsen som Rejseapotheker, indtil han 1664 blev Apotheker i Fredericia.

Hvad ovennævnte *Diderik Strube* angaar, da viser Navnet, at han var en Udlænding. Hans Forbindelse med en Kvinde, der havde været Kammerpige hos Dronning Sofie Amalie, synes at have banet Vej for ham. Nok er det, at han ved Siden af sin Stilling som Hofapotheker tillige 30te Marts 1655 fik kongl. Bevilling paa Oprettelsen af det 4de Apothek i Kjøbenhavn, som fik sin Plads „ved Stranden.“⁵⁾ Det ham tildelte Privilegium er væsentlig i samme Form, som det tidligere omtalte fra Christian IV.s Tid; dog nævnes intet om hans Fri-

¹⁾ Grundtvig: Meddel. fra Rentekammerarchivet 1872, S. 193. Det er vistnok denne, som O. Sperling, der attraaede Pladsen som Hofkemiker, spottende kalder »Dr. Peter Payngks Kudske« (Sperlings Selvbiografi, S. 137).

²⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 438. ³⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 456—7. ⁴⁾ Levenskjold: Et Bidrag til Oplysning om Forhold ved det danske Hof under Kjøbenhavns Belejring. ⁵⁾ Kbhvns. Dipl. I, S. 735. II, S. 812. III. S. 438—9.

tagelse for allehaande borgerlige Ombud og Paalæg. Den Omstændighed, at Strube under den Finantsnød, hvori Staten befandt sig, særlig efter at Krigen med Sverrig var udbrudt, kun med stor Vanskelighed kunde faa sin Løn og sine Leverancer til Hoffet betalte, bragte ham imidlertid i en meget vanskelig Stilling, saa han endog 1659 ved Kongebrev maatte sikres mod sine Kreditorers Efterstræbelser.¹⁾ Det lykkedes ham derfor ikke at arbejde sit Officin op i Linie med de ældre Apotheker, hvad blandt andet fremgaar af, at han 1658 kun havde to Svende,²⁾ medens de andre havde 4—5. Da han døde, vistnok i Slutningen af Aaret 1667, vare hans Omstændigheder kun ringe, hvorfor hans Enke, Clara Sicker, i en Ansøgning af 8. Jan. 1670 klagede sin Nød for Kongen, da hun sad med flere Børn og udsat for, at Kreditorerne tog hendes Ejendom. Idet hun derfor mindede om sin tidligere Tjeneste hos Dronningen, bad hun om at faa, hvad Kongen skyldte hendes afdøde Mand.³⁾

Diderik Strube efterfulgtes af *Johan Gottfried Becker* (født 1639 i Husum), der efter vidtløftige Udenlandsrejser, paa hvilke han havde gjort Bekjendtskab med Kemikeren og Guldmageren Borri, paa dennes anbefaling hjemkaldtes af Frederik III fra Wien, hvor han havde arbejdet i et Apothek, og 1ste Maj 1668 udnævntes til Hof- og Rejseapotheker med en aarlig Løn af 200 Rdl. Ikke længe efter indrettede han tillige, med kgl. Privilegium af 15 Maj 1669, sig et fast Apothek paa Kjøbmagergade (aabnedes 21de Marts 1670), der siden under Navn af „*Elefantapotheket*“ i over 170 Aar er drevet af hans Slægt. Ved grundige pharmaceutiske og kemiske Kundskaber indtog han en fremragende Plads blandt sin Tids Apothekere. Men da hans Hovedvirksomhed ligger udenfor den Periode, som her sysselsætter os, skal det endnu kun bemærkes, at han døde 1711 som en meget rig og anset Mand.⁴⁾

¹⁾ Kbhvns. Dipl. V, S. 663. Jvfr. Archiv f. Pharm. XX, S. 257. ²⁾ Cyriacus Cathe og Anders Wolmann, siden Apotheker i Trondhjem. ³⁾ Archiv f. Pharm. XX, S. 261. ⁴⁾ Burman Becker: J. G. Beckers Levnet. 1864. Dansk biograf. Lex. II S. 24. Kbhvns. Dipl. VI S. 503—4. Nyt hist. Tidsskrift V, S. 252 ff.

Som tidligere er omtalt, forekommer Apotheker Johannes Woldenberg ikke efter 1650 i de os tilgængelige Kilder. Imidlertid er det dog rimeligt, at han har levet en Del Aar efter den Tid, og at det er hans Død, der har givet Anledning til, at *Johannes Kirckhoff* den 11. Maj 1658 fik et Apothekerprivilegium i den sædvanlige Form.¹⁾ Det siges, at han anlagde „*Kong Salomons Apothek*“ paa Østergade. Dette er dog neppe sket før efter Freden 1660. Maaske har han først haft sit Officin i Skindergade, hvor Woldenbergs Apothek laa, og har siden, efter Samuel Mejers Død, tilforhandlet sig dennes Grund paa Østergade. Ejendommen her udvidede Kirckhoff senere ved Kjøb af „Oxekoppen“, et bekjendt Herberge, der i den ældre Tid ofte var benyttet til „Indlager“ for uvederhæftige Skyldnere.²⁾ Johannes Kirckhoff var som de fleste af den Tids kjøbenhavnske Apothekere en Tydsker af Fødsel; det lykkedes ham at vinde Rigdom og Anseelse i hans ny Fædreland. Han døde ved Nytaarstid 1693.³⁾

I ældre Meddelelser om Apothekervæsenet i Kjøbenhavn i det 17de Aarhundrede siges almindelig, at Samuel Mejer havde sit Apothek i Højbrostræde,⁴⁾ altsaa vel der, hvor den fra gammel Tid bekjendte Apothekergaard stod. Herved er dog at bemærke, at i Skattelisten for 1645 nævnes Mejer ikke som boende her, men paa Østergade. Derimod boede den tidligere nævnte Peter Gagelman samtidig i Højbrostræde, uden dog at drive Apothekernæring.⁵⁾ Fra Aaret 1660 fandtes dog atter et Apothek i det nævnte Stræde, og som det vel maa antages, paa den gamle Plads. Besidderen af dette var *Christoffer Heerfort*, der tidligere havde været Apotheker ved Hoffet i Nykjøbing paa Falster og i Nakskov (hvorom mere ndf.). Den 6te Sept. 1660 fik han kgl. Bevilling paa „at anrette og udi hans Livstid at holde et fuldkomment Apothek“ i Kjøbenhavn. Privilegiet er efter den sædvanlige Form. Samtidig fik han

¹⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 476—7. ²⁾ Nielsen: Kbhvns. Hist. og Beskrivelse III, S. 273 IV, 332 f. 464. Arch. f. Pharm. XXIII, S. 147—52. ³⁾ Ingerslev: Danmarks Læger og Lægevæsen I, S. 574—5. Personalthist. Tidskrift 2. R. III. S. 287. IV, S. 3. ⁴⁾ Arch. f. Pharm. XX, S. 261. Ingerslev: Danmarks Læger og Lægevæsen I, S. 573. ⁵⁾ Kbhvns. Dipl. VI, S. 247. 309.

ogsaa Bevilling paa, at en af hans Sønner, „som befindes at være kommen til den Alder og Erfarenhed, at han efter foregaaende Examen af Medicis udi Apothekerkunsten dygtig eragtes, maa efter hans Faders dødelige Afgang nyde og beholde det Apothek her i Kjøbenhavn, som vi Christoffer Heerfort nu privilegeret haver“. ¹⁾)

Sit Officin, der fik Navnet „*Svaneapotheket*“, indrettede Christoffer Heerfort altsaa i Højbrostræde, som det fremgaar af den i Juni 1661 optagne Grundtaxt over alle Ejendomme i Kjøbenhavn. ²⁾) Her afløste hans Søn af samme Navn ham i 1673, der formodentlig er Faderens Dødsaar. I Slutningen af sin Levetid bekostede den ældre Heerfort Udgivelsen af Præsten og Digteren Anders Arrebos efterladte Prædikensamling „*Torcular Christi*“, som Forfatterens Søn, Præsten Christen Arrebo i Nebbelunde, der besørgede Skriftet i Trykken, derfor tilegnede denne sin „højtærede, kjære Svoger, Christoffer Heerfort, kongl. Hofapotheker i Kjøbenhavn“. Naar Heerfort her kaldes „Hofapotheker“, kan det jo være, fordi han havde beholdt denne Titel fra den Tid, han fungerede som saadan ved Hoffet i Nykjøbing, skjønt det jo ogsaa kan tænkes, at Diderik Strube har frasagt sig den tvivlsomme Herlighed ved at være Leverandør til Hoffet, paa Grund af de Vanskeligheder, han havde ved at faa sine Udlæg betalte, og at Heerfort er indtraadt i hans Plads. ³⁾) Den omtalte Tilegnelse er for øvrigt ikke uden Interesse ved de Oplysninger, den giver, om det Syn, man dengang havde paa Apothekervæsenet, hvis Betydning udvikles med stor Udførlighed, ligesom samme Tilegnelse ogsaa viser, at en Mængde af den Tids Apothekere vare beslægtede eller besvogrede med Christoffer Heerfort, saasom Peiter Schön, Raadsherre og Apotheker i Nakskov, Christoffer Hartmann, kgl. Hofapotheker i Nykjøbing, Henrik Rothe, Apotheker i Helsingør, Jacob Gottfried Becker, Raadsherre og Apotheker i Odense, Johannes Becker, kgl. Rejseapotheker, Johannes

¹⁾) Kbhvns. Dipl. III, S. 504—5. ²⁾) Kbhvns. Dipl. I, S. 736. ³⁾) For den sidste Antagelse kunde den Omstændighed tale, at Chr. Arrebo i Dedicationen betegner den yngre Christoffer Heerfort, der var Faderens Medhjælper, som „*Provisor i kongl. Hof-Apothek*“.

Friedenreich, Apoteker i Aalborg. Julius Frederik Friedenreich, Apoteker i Viborg, og Daniel Friedenreich, Pharmac. Studiosus, hvilke i den Anledning alle faa Del i Tilegnelsen, ikke at tale om Heerforts egne Sønner, som ogsaa opregnes. Denne Dedikation er dateret 22. Sept. 1670.¹⁾

Det er forhen omtalt, at Apoteket paa Amagertorv, „Løveapoteket“, efter Esaias Fleischers Død (1663) i et Par Aar ejedes af hans Enke, indtil Sønnen *Gregorius Fleischer* under 16de Juni 1665 fik Privilegium derpaa. Efter at have nydt privat Undervisning i Hjemmet havde han deponeret ved Universitetet i Maj 1657,²⁾ siden havde han arbejdet i Faderens Officin.³⁾ Rimeligvis har han ogsaa opholdt sig udenlands en Tid. Under 6. Maj 1665 søgte han om at blive Hofapoteker. Dette opnaaede han dog ikke, derimod fik han, som sagt, kort efter et selvstændigt Privilegium, ganske efter den sædvanlige Form,⁴⁾ hvorpaa han overtog det Apotek, hans Fader i saa mange Aar havde forestaaet, og beholdt det til sin Død 1715.

Om de fire Apotekere, som 1672 fandtes i Kjøbenhavn, har et vittigt Hoved indført følgende Vers i et Exemplar af Apotekertaxten fra samme Aar:

Und wenn man ihn, *Heerfort*, einmahl nach *Kirchhoff* tragen,
So wird er nimmermehr nach *Fleisch-* und *Becker* fragen.⁵⁾

¹⁾ Rørdam: And. Chr. Arrebos Levnet og Skrifter II, S. 268. ²⁾ Smith: Univ. Matrikel I, S. 269. ³⁾ I en Liste over Esaias Fleischers Svende, optagen under Kjøbenhavs Belejring, nævnes 5 Personer og deriblandt som Nr. 1: *Gregorius Fleischer* (Arch. f. Pharm. XX, S. 261). ⁴⁾ Kbhvns. Dipl. III, S. 630—2. ⁵⁾ Ingerslev: Danmarks Læger og Lægevesen II, S. 118.